

CONTEMPORANUL

Revista științifică și literară.
iese de două ori pe lună,

No. 24 an. III.

Iași 1884

Privim ca abonați pe D-nii ce vor bine vroi a primi
două numere unul după altul.

Ion Buzdugan vătavul.

İeră pe la sfirșitul lui Septemvrie. Toată ziua plouase și în spre sară noroiul İeră până la glezne. În spre o căsuța ticăloasă ce İeră așezată la margina satului Dolna, călare pe un păcătos de cal se apropi à un om. Calul abiea scotea picioarele din noroiu și hojma se poticnea, numai mina puternică a călărețului care pe dată scurtă friele, nu lăsă dobitocul obosit să cadă în bînci.

— Hai, hai, murgule, nu İe departe până a casă, İi zicea İel, și calul pare că mai grăbea pasul.

Se făcuse întunec de tot cînd călărețul se apropi de casă. De pe prispă sări un cîne și, cunoscîndu-și stăpînul, se gudură și se frecă de picioarele calului. Omul sări jos, legă pe murgul de un stîlp ce İeră bătut în pămînt chiar lîngă ușa și încetișor zgîții de clampa ușei.

— Tu İești, tată? se auzi un g'las subțirel din lăuntru.

— İeu, Ancuț'o, İeu, deschide ușa

— Mai așteaptă să ațiș opaițu!, se auzi din nou glasul copilei.

Peste cît-va o lumină slabă se zări prin geam și ușa casei o deschise o copiă ca de doi-spre-zece ani. Omul

intră în casă. În lăuntru nu ieră mai frumos de cît în afară. Un cupioriu mare ținea mai jumătate din casă. Intr'un ungheriū ieră o lață acoperită cu rogojină, în loc de perină ieră un cojoc strins în patru; într'un alt colț ieră așezată masa pe care stateau încă remășițele „cinei“ țerănești: o bucată de mămăligă, vre-o ciți-va căței de usturo ũ și vre-o două cepe. Atita ieră tot în casă, nici mai mult nici mai puțin. Copila puse hi bul cu opaițul pe masă și ieși af ră să îngrijască de cal.

Omul s'a de-brăcat de sumanul care ieră ud, l'a spiczurat în cuiū, și-a luat căciula din cap, a aruncat'o pe masă și s'a lăsat greoiū pe laiță. La luwina opaițului puteai să vezi că omul ieră nalt, gros, bine făcut. Ieră mai mult slab de cît gras; dar fața roșă precum și gîtul, pîeptul roș-arămiu, niște spete largi și un piept puternic arătau că Ion Buzdugan trebuia să fie foarte puternic. La vîistă va fi fost de patru-zeci de ani și prin părul lui des și frumos se zăreau fire a be. Se părea obosit, dar obosala trupului nu și-ar fi avut loc în acest om puternic. Fața lui tristă și niște ochi cari priveau cu atita jale împrejur arătau că o suferință morală zdruncinase pe urieș.

Ieră vătav la moșia Dolna, la cuconul Iorgu Lașcu, de trecuseră acum două-zeci de ani. Moșia nu ieră așa mare, dar locul de vătav la Dolna ie greu; altul și nu Ion Buzdugan n'ar fi putut stă. În jurul-moșiei cuconului Iorgu siut tot sate răzeșești, fără pămînt de arat, fără imaș, fără pădure și numai Dolna, ca o floare între spinii, are toate bunurile pămîntului. Acuma inchipuiți-vă un vătav pe o moșie boierească, mînoasă și peste hotarele ieī sārăciea în toață puterea cuvîntului!

Postim acuma să paziți ogoarele de furt și finațurile de pāscut, cînd oamenii de prin prejur sar cu pariī la tine și socotesc vieața ta și a lor de un fleac! Dar ce făcea, ce dregea Ion Buzdugan, boierul ieră mulțamit. Să calce vre o v cā sau vr'un cal ogoarele ori finațele boierești, vorbă să fie! Nici nu s'a mai auzit. Orī de alt-

feliu să iea iei bani de la vecini, adecă de la răzăși, să-și vindă sufletul dracului, nici asta nu s'a mai auzit din partea lui Ion Buzdugan. Sărac și curat, ba încă prea sărac, mai pre sus poate de cit cei pe cari îi prindea pe ogoare. Cu sărăciea o ducea b'etul om nici bine nici reu, dar a dat și alt păcat peste dînsul. De cinci luni îi murise femeia lăsîndu-l vădov cu doi copii.

Ușa s'a deschis încetîșor și în odaie a intrat copila; iea aruncă o privire spre tată-su, care ședea nemișcat, cu capul plecat și cu gînduri departe, departe de acest loc.

După captivitățile se auzi întâiu un gemăt și apoi un plîns de copil întrerupt hojma de tusa măgărească. Fetita îndată a lăsat spălatul blidilor și a a'ergat la copil.

— Mătitelul mamei, taci, taci - îl dămîeră iea și-l aduse la tată su.

Copilașul ieră mic și de tot slab, învălit în trențe și tremură și sughiță de frig și de foame.

Buzdugan s'a sculat de pe laița și a luat copilul de la față. În ochii lui puteai vede lacrimi mari cari neîncetat îi curgeau pe obraz și se ascundeau în mustețe. Sărmanul, se simțea foarte încurcat. Singur cu doi copii din cari unul de țîță, îi ieră cam greu.

Fetita mestecă o bucătică de pine și o dede copilului în gură. Copilul ieră flămînd și înghița pinea cu noduri, dar o înghița. Iuse îl apucă tusa. Fetita răpede l'a zmuncit din brațele tătîni-su și a început a alerga prin odaie. Copilul se făcuse mai vinat de opintelele ce făcea cu tusa pentru a putea căpăta ce-va aier. Buzdugan dădî din cap, își luă căciula și ieși afară.

Ieră întunerec de nu se vedea la un pas, p'oea încetase și numai departe la marginea cerului scăpăra hojma, semn că avea să mai ploaie. Ieră poate pe la zece, taman cînd țeranul are obicei să-și lase dobitoacele prin ogoarele boierului. Slut lucru, să-ți sămenî secară oî grîu ori altă ce-vă, să aibi noroc să se facă bune și de o dată să-ți găsești grîul păscut și tăvălit la pămînt!

Orî tocmai în mijlocul celui mai frumos finaţ, de unde gîndea să scoţi cite-va stoguri de fin, să găseşti tăvălituri de cai! Reu se supără boşeriul, reu mai sudue pe vecini; dar şi ţeraniî nu fac ast-feliu de plăcere, ci de nevoie: n'au unde să-şi pască dobitoacele.

Buzdugan mai stătù vre-o cite-va minunte pe gînduri se uită în sus să vadă vre-o stea, se mai uită prin prejur şi apoi veni înapoi în odaie. Copilul adormise pe braţele fetiţei şi suflă greu. Copila adormise şi iea. Opaitul da puţină lumină şi împluse toată odaia cu fum înecăcios. Vătavul se uită lung la amîndoi copii sărmani, oftă lung din adîncul p'eptului îşi puse sumanul în spate, stîNSE opaitul şi ieşi afară.

Se facuse noroiu până la glezne. Calul ar fi făcut mult zgomot şi iera şi prea ostenit; s'a hotărit deci să se ducă pe jos la pîndă.

Ieră greu de mers, pi-îoarele se înglodau adînc, dar vătavul mergea uşor fără zgomot. Ajungînd la marginea ţarinei, stătù puţin să se re-ufle şi să-şi mai iea sama în cotrò să apuce. Chiar pe lîngă dînsul trecea o potecă printre două ogoare de popuşoi. Jos, în vale ierau nişte clăi de grău încă ne cărat, lîngă care trecea un drumuleţ mic care ducea spre hotarele moşiei ce se mărginea cu pămînturile răzeşilor de la Poiana-Sacă. Dacă cine-vă cu vre-un car de fin furat de pe moşia cuconului Iorgu ar fi dat până la hotar îndată ieră şi în şleah, de unde dracul numai l'ar fi putut prinde.

Cele mai multe furături se făceau în vale, ieră un loc foarte retras şi singuratec, se cheamă „Valea mutuluî“. În spre acest loc apucă acuma şi Ion Buzdugan. Merse cît merse pe potecă, pe urmă apucă la stînga pe mişte, se scobori de vale alături cu căile de grîu. Acolò stătù şi începù a ascultă. Ploaea ieară-şi se pornise, măruntă ca prin sita deasă, bătea şi un vînt spre vătav. Iel înse stă pe loc ascultînd. Dîntău nu se auziră de cît nişte şoldani cari rodeau într'un ogor de fasole uscate. Tăcerea ieră adîncă.

— Bine, gîndi vătavul, mai cumînți îi socoteam, așa noapte și nici o țipenie de om împrejur, nimene.

Vroea să treacă mai departe, dar tocmai atunci se auzi ce-vă foșniind, parcă împlă cine-va cu lucruri lunoecoase.

— Stăi, ce dracul, ori îmi pare, ori cine-va încarcă la șnopi. Măi! Da al dracului Român, ce noap'te a ales.

Și cu cuvintele acestea în minte purcese spre locul unde se auzea zgomotul. Incet ca o umbră, ținîndu-și resuflarea, cu pași ca de lup, se apropiè vătavul de jertfa lui nenorocită. La vre-o trei pași stătù lîngă o clae de grîu ierà o căruță cu un cal, lîngă căruță un om se silea să o încarce bine cu snopi. Buzdugan îl privea în tăcere. După ce Românul a isprăvit de legat snopi, s'a dat jos din căruță și luînd calul de căpăstru îl trase înnainte.

Buzdugan se apropiè.

— Măi Romîne, nu te grăbi, îi zise iel încet, punînd mîna pe umărul nenorocitului, care cum stà în picioare de o dată căzù jos scoțînd un țipet asemenea celui ce scoate iepurele prins de ogariu: Buzdugan cu toată greutatea trupului se lăsase peste dînsul.

— Bade Ioane, nu mă prăpădi, se auzi de jos... copiii nemîncăți... flămînzi... jidaul Ițic... iel tot... valeu, valeu... nu mă strînge, mor... întăiù, acuma numai, nu măi fur...

Buzdugan se sculà de jos, ridicînd și p. fur. Omul ierà legat cu mînele la spate cu briul lui Buzdugan.

— Mergi înnainte—îi poronci vătavul, și luînd calul de friu îl lovì cu piciorul în pîntece. Țeranul se tot frecà într'un loc.

— Ție îți spun, măi blăstămatule, mergi înnainte, zise iel ierà cãtră țeran.

— Mă rog, bădică Ioane, lasă-mă, nu măi fur, nevoea m'a împins, întăea-și dată; ce ierà să fac, copiii flămînzi...

Țeranul plîng-a încetișor; ierà mic de statură, abiea ajungea până la umărul lui Buzdugan, căciula îi căzuse și pletele îi tot dădeau în ochi.

— Auzi tu... nici o vorbă mai mult, îi zise Buzdugan cu glas înădușit, vă știu ieu pe voi, tâlharilor, n'am hodină de voi nici zi nici noapte!

Țeranul încetă de plîns și oltă greu.

— Bade Ioane, răcnî inșe iel de o oda'tă, să te mî-nince viermiî pe tine și pe copiiî tăi, să îmblî tu chior pe drumuri; na: bate-mă, tâlhariule; ucide-mă, ticălosule! Cum n'ai tu milă de noi, așa nici D-zeu să n'aibă milă de tine.

Zicînd aceste s'a trîntit jos la pămînt.

— Destul ai vorbit, zise Buzdugan, scoală și pornește înaintea și cu o mîna l'a ridicat pe țeran de la pămînt ca pe un copil și l'a pus în picioare.

Țeranul ieră zdrobit și-a purces încetișor pe drumuleț înaintea.

După dînsul la trei pași Buzdugan trăgea calul de căpăstru. După un șfert de ceas ajunseră acasă la Buzdugan.

Vătavul bătî în ușă.

— Ancuț'o, ieși cu opaitul, zise iel copilei care a deschis îndată frecîndu-și ochii. Copila intră în lăuntru și începî a suflă într'un tăciune ca să aprindă lumină.

Buzdugan s'a răzămat cu spatele de coșul căruței și stă gînditorî și tăcut. Copila tot nu venea cu opaitul.

Nourii se dăduseră în colò și stelele se zăreau într'o parte; la lumina lor, Buzdugan privea pe nenorocitul stăpîn al calului și al căruței. Gîndea la dînsul și la sărăciea lui. Îl știea iel foarte bine că ieră cel mai pacînic om și poate cel mai cinstit din Poiana-Sacă. Olariî fusese o dată și îi mergea bine, dar acum sărăcise și murea de foame iel și copiiî lui. Ducînd o căruță cu oale la tîrg, i s'a răsturnat căruța și toată marfa i s'a spart. De atunci n'a mai putut să se ridice. Tot în anul ceala a fost și secetă, popușoi i-au ars, așa că bietul creștin a trebuit să vîndă doi cai și o vacă, ca să nu pieră de foame. Ce ieste un car de oale, dar ieața, din pricina lui a ramas pe drumuri Toate acestea, le știea Buzdugan;

dar de altă parte ieră pus într'o încercătură mai așa de mare ca și a tâlhariului.

— Tăceau amîndoi.

— Bade Ioane, mă rog, zise ierar tâlhariul, știi că nu-s hoț, nevoea bade Ioane, foamea, copiii plîng... [mămăligă de două zile n'am mîncat, sîntem lați de foame. Ce iese pentru cuconul Iorgu patru cincî snopi? Are să sărăcească?

Buzdugan tăcea și se gîndea, se gîndea la multe.

— Bade Ioane, îți dau calul și căruța, dezbracă-mă, vorbi din nou bietul om, bate-mă, dar nu mă duce la primărie, nu mă da pe mîna ureadnicului. Mă vor pune la închisoare și au să pieară toți ai miei de foame. Bade Ioane, îți voi fi un an argat!

Buzdugan la aceste cuvinte a sărit pare că l'ar fi ars cu fier roș. Cea mai se lăsa să se scindă de cunostea iel a spus-o țeranului.

— Taci, sătană, că te omor, îi zise tremurînd de minie și cu o zămbărire puternică la arupt legătura de pe mînele lui, l'a luat de după cap cu o mîină și cu alta a apucat calul de căpăstru și i-a scos pe amîndoi de vale. Acestea s'au întîmplat așa de răpede în cit țeranul abea putea să-și mai tragă sufletul. Cînd și-a venit în fire țeranul, nu mai văzù pe nime lîngă dînsul, calul și căruța stăteau nepăsătorî de cele petrecute.

— Să-î ierte D-zeu păcatele, zise încetișor omul de la Poiana sacă, și suindu-se în căruța a dat în cal și a pornit spre casă.

Tot atunci un om nalt intră în casa vătavului, ieră Ion Buzdugan acuma liniștit, dar încă mai gînditoriu de cit înainte. *)

St. Besărăbeanu.

*) Această povestire seamănă cu una din „Povestirile unui Vînătoriu rus” de Turgheniev, dar iese prefăcută și localizată. NR.

DESPRE ZEII!

A nu crede în ființa unui D-zeu numai din sentiment sau din pricină că a zis cutare ori cutare, iese poate tot așa de primejdios ca și a crede. Nu iese nici un progres a zice simplu că nu-i D-zeu fără a putea dovedi și fără a fi încredințat prin dovezi științifice, căci așa sînt și unii selbateci cari nici n'au idee de ființa vre unui D-zeu. Adesea găs-ști pretențioși, cari se dau drept ateî pentru că așa iese moda; dar fiind că n'au nici o bază în credința ce arată, se schimbă foarte ușor, ba poate chiar în același ceas; vorbind ca un ateu îi încuviințază tot ce spune, și peste cîteva minute vorbind cu un credincios iese cel mai înfocat creștin! Iar în adevăr nu iese nici ateu nici creștin și face așa cum îi poronțește interesul.

Adesea în revista noastră a fost vorba despre această chestie dar nici o dată nu s'a desbătut în deajuns de pe larg; de aceea s'a hotărît a se traduce un șir de articole privitoare la această chestie, pe lîngă cari se vor mai începe încă în anul al IV un șir de articole în cari se va arăta ce respund materialistii la încercările de dovadă ale spiritualiștilor. Iată traducerea din Letourneau :

„Mitologia care la o epocă oare care a desvălirei sale are o îmfașoare așa de împuătoare și care joacă un rol așa de însemnat în viața națiunilor, iese foarte smerită la începutul nașterii sale. La început iese nu iese de cît arătarea simțirilor celor mai simple, aflătoare la om și la animalele superioare, și cîte o dată o esplicare stingace a fenomenelelor naturale. În amindouă dățile omul arată într'un chip copilăresc, făpturile închipuirei sale. Nu iese așa ușor de a-și închipui cum iese mîntea omului primitiv. Pentru a reuși în aceasta cît de puțin, trebuie să ne întoarcem în copilărie și să observăm copiii; mai trebuie încă să analizăm visurile, aiurările, etc. Omul, la început cînd mîntea începe a se desvăli, iese neghibaciū pentru observări, și simte mult mai mult de cît gîdește; iese foarte puțin știutoriū de a deosebi întimplările subiective de cele obiective, și amestecă neconținut cele a avea cu cele închipuite. Mai cu samă nu s'ar îndoi un minut de realitatea ființei celor ce l'au vizitat în timpul visului. De sigur aceste ființi nu sînt văzute de ceialaltî, dar iese le a văzut; așa dar pentru iese sînt spirite care de obiceiū nu se arată omului. Ba mai mult încă, omul primitiv știe reu a deosebi cele însuflețite de cele neînsuflețite; așa că iese trebuie numai de cît să creadă cu cunoștință și cu voință, să antropomorfizeze ori zoomorfizeze, cu un cuvînt să însuflească, toți agenții naturali cari-i folosesc ori cari-i strică; le închipue simțiri, idei asemănătoare cu cele ce acești agenți trezesc în iese. I-ar cît despre animale nu

numai că nu le socotește mai pe jos de sine, dar chiar pe unele le privește ca mai pre-sus; sînt unele de cari se teme, pe cari le venerază și pe cari bucuros le socotește de străbuni, căci slab și reu armat, se simte cite o dată foarte mic înaintea ghiarelor, a dinților sau a veninului acestora.

Foarte tîrziu, după multe silinți și multe încercări, omul punînd puțină rîndueală în cunoștințele sale, începe a-și micșura mitologia. Își închipue zeii mai puternici și nu așa de numeroși, mai spirituali și mai cu puțină vieță. Fiind că a reușit a învinge animalele, începe a desprețui niște dușmani pe jumătate învinși; zeii săi sînt atunci sub chip de oameni, și din ce în ce mai puțin numeroși. Icoana înșelătoare a mitologiei se spălăcește și ie mai încilcită, filosofia o înlocuiește puțin cit puțin, și cu vreme ajunge omul să privească toate religiile ca niște visuri din copilăria și tinereț, omenirei.

Dacă am putea ceti în crierii animalelor superioare am găsi fără nici o indoeală o mitologie rudimentară întregă. Multe mamifere, cum iese de exemplu cîinele, au ca și omul visuri și halucinații, știu să afe pricina adevărată sau închipuită a unor întâmplări. Nu trebuie mai mult pentru a ajunge la închipuirile copilărești ale mitologiei primitive. Nici o deosebire simțită din punctul de vedere al minții, între un Negru oare-care din Africa care adorează crocodilul, care poate îl va mîncă, și între un cîine tîrîndu-se la picioarele stăpînului său și lîngînd mina care îl lovește.

Se înțelege de la sine că religia în chipul acesta se află mai mult sau mai puțin nu la toți oamenii, dar la cele mai multe popoare. Totu și unele popoare, unele triburi sînt în această privință foarte prost înzestrate.

Cu toată credința obișnuită, iese sigur că credința în niște ființi închipuite, vrednice de a fi numite „zei“, iese departe de a fi împrăștiată peste tot pămîntul. Două pricini mai însemnate sînt pe unele triburi și pe unele rase în afară de rătăcirile religioase: adică sau un crier așa de reu dezvoltat în cit nu iese în stare a avea o închipuire religioasă; ori un simț practic prea lămurit și bun simț. La Cafrii Makololi și la Basuti, o credință nelămurită în sufletele strămoșilor alcătuește toată credința; cite o dată la celălalt capăt al scării metafizice, budhiștii ajung a face din religia lor un sistem larg de mitologie, sprijinindu-se pe o m tempicoză atee. Totu și iese de netăgăduit, că de obicei omul împlie mai mult sau mai puțin lumea în sinul căriea trăiește, cu ființi născocite de închipuirea sa. Pentru a trece în vedere toate visurile mitice ar trebui volume; dar arătînd numai pe cele mai însemnate și compărîndu le unele cu altele, treaba se scurtează mult; căci deosebirile sînt mai ales în amărute

în culoarea, forma și numărul miturilor, a cărora încu-put și desvălire sînt pretutindenea mai mult sau mai puțin acelea și

Toate aceste făptuiri mitice se pot regu-
lă, se pot împărți în multe chipuri. Gradația cea mai obișnuită merge de la fetișism la politeism și de la aceasta la monoteism; ar mai trebui de adăos panteismul, care ar cuprinde marile religii asiatice. Această clasificare ie îndemînatecă, dar în potruva ieii sînt în deajuns de zis; căci toate aceste mitologii ies din aceeași lucrare a minței, pe care Tylor a numit-o *animism*, și care stă în a pune un ieu asemănătoriu cu ieul om-nesc înăuntru-
l unor ființi, unor lucruri din lumea din afară. Căci omul primitiv înțelege cu greu mișcarea și acțiunea fără vrointă și fără conștiință. În ochii săi toate în fire sînt însuflețite, în urmă cîmpul nesfîrșit al acestei vieți închipuie merge îngustîndu-se din ce în ce în ochii săi, cu cît observă mai bine și cu cît judecă mai mult. Această inchiere generală va ieși mai limpede din descrierea mitologică scurtă ce ne remîne să facem!

Despre miturile din Melanezia.

„Tasmanienii, cari ierau o rasă dintre cele mai de jos ierau și cei mai de pe urmă din punctul de vedere mitologic. N'aveau nici o idee despre D-zeire, zice Bonwick. Aceasta însemnă că nu credeau în nimic asemănătoriu cu D-zeul biser-cei anglicane, dar doctorul Miligan spune că credeau stîncele, munții și crăpăturile pline de spirite. Aceste duhuri plămuite de cătră o rasă nenorocită și luptînd crîncep pentru traiu ierau de obicei reu voitoare și ieii nu li se închinau. Tot asemenea Australianii, cari samănă atita cu Tasmanienii, n'au altă religie de cît o frică deșartă de spiritele rele, la cari înse nu gîndesc să se roage. În timpul furtunelor, blastămă pe aceste ființi rele, le ocărăsc și scupă în spre ceriu. Zeii australieni ierau în chip de oameni; cite o dată luau și chip de animale. Unele triburi credeau în ființa unui șerpe mitic ascunzîndu-se în ieazuri, riuri și siliadu-se să înghită oamenii ce veneau să bea. Începutul acestor spirite rele ie foarte simplu. Australianul nu se îndoeste că visurile sînt adevărate; iel crede că ființele nevăzute de ceialaltii dar cari vin la iel cînd doarme sînt aevea și locuesc în păduri, în stînci și peșteri, ect. Acest lucru, adecă visul, a fost peste tot pămîntul, unul din izvoarele cele mai imbielsugate ale mitologiei.

În Australia sîntem față, cum am zice, la nașterea mitologiei; la Viti înse găsim o mitologie făcută, mai bogată, mai emestecată, fără înse a se deos bi de ceialaltă. Au un popor înreg de zei Vitiienii. Mulți dintre ieii sînt întruparea patimelor și a sim-

țirilor ce au Vitienii; **preonm**: desfriul, ripitorul femeilor bogate în timp de noapte, sfădăușul, bătăușul, ucigașul, etc. Aceste persoane sfinte sînt așa-zate după o ierarhie sfința asemanătoare cu ierarhia vitieană. Un stăpîn peste zei, *Dengei*, se îndeletniceșe mai mult sau mai puțin cu toate faptele vieții omenestii; îndată după iel vin doi fii ai lui cari aduc pr-a funaltului lor părinte cererile Vitienilor. Mai jos încă, vin o mulțime de zei mai mărunți; zeii păscaților, zeii lemnarilor, zeii războiului, zeii naționali, zeii districtelor, zeii familiei. În sfîrșit, fie-care șef are zeul său de casă de la care cere sfaturi în lucrurile grele. Fie-care din acești zei are o lăcuință pămînteană în arhipelagul vitiean. Marele *Dengei* locuește în șerpe. Ceialtați zei locuesc care într'o burueană, care într'o pasere, altul într'un rechin, etc. Fie-care dintre dinșii are credințioșii săi: așa închinătorii zeului *pișcariu* privesc ca o datorie a nu mîncă nici o dată peștele zeului lor. Unii zei stau în pietre ridicate foarte asemănătoare cu *menhirele* zise druidice și cărora le jertfesc cite odată animale; căci doar trebuie și zeii să minince. Într'acest panteon așa de bogat iese loc pentru o mulțime de oameni înzeiți care în viață părăuseră ce-vă însemnați Vitienilor. După cum ie firesc, acești oameni înzeiți au toate patimele omenestii, acele patimi pe cari le au simțit luptînd pentru trai.

Toți zeii acestei mitologii, toate crimele înzeite sînt reflecte ale dorințelor năuntrice date la ivală și personificate. Acesta iese și acesta a fost pururea felul ze'nislirei ființelor mitice; dar nu ie totdeauna așa de simplu, așa de pe față; adesea trebuie descurcate din podobe, de schimbări și talmăcirii mai mult sau mai puțin rafinate.

Nu ie încă așa la Neo-Caledonieni, așa de vecinii cu Vitienii prin rasă, și cate pot avea videnii și extaze. Ca și Vitienii au o mulțime de zei nevăzuți, cari domnesc elementele; ca și Vitienii, înzeesc ușor strămoșii, mai ales, capii. Ieste încă un soi de ierarhie între zeii Neo-Caledonieni și unele triburi au pus un felu de șef la zeii lor; acest Jupiter melanezian iese duhul pămîntului avînd domnia supremă asupra elementelor. Sub alt nume și cu oare-cari deosebiri vom găsi pretutindene această mitologie primitivă

(va urma)

trad. Sofiea Nădejde.

D. G. Muzicescu plagiatoriū.

Reu de tot, o bucată de vreme ne căzuseră în mină mai numai plagiatori de cărți de știință și de literatură, acum au început a ni se îmfațoșă și artiști. D. Verussi cu cele două orfeline a fost bun de pocinoc; iată D. Muzicescu, specialist în ale muzicei urmează după pictor. Trăiniciea culturii noastre se dă pe față, plagiatul o roade, totul ie spoaială, icoane înșelătoare, iar în ad-văr selbătăcie și tâlhării—Ș. în loc să ne acoperim obrazul de rușine, încă ne lăudăm că sintem meniți a lumina Oci-entul! Am arătat altă dată cum „Națiunea“ și-a plagiat articole de fond din ziare germane; ne prinde acum mie-rarea cum de a îndrăznit a scrie în potriua plagiatului, și indu-se cu sagnă.

Să ne întoarcem la D. Muzicescu.

D-Sa a scos o carte intitulată „*Curs practic de Mu-zică vocală* pentru uzul gimnaziilor, școalelor normale și institut. private de Gavril Muzicescu, profesor de armo-nie la Conservatoriul din Iași.“ Pe copertă a pus „*proprietatea autoriului.*“ Partea I și II au ajuns la ediția a doua.

În prefața întâiea, 1877 Oct. 13, ne spune z sul *au-toriū*, cum îi place să se numască, că din experiență a constatat că chipul cum se predă muzica, adecă întâiū teoria elementară într'un an și apoi practica regulilor învățate în anul al doilea tocmai, este nefolositoare. . . . „metodul înse, cum se predau iele, nu-mi pare destul de „practic și de aceea m'am decis a da publicității prezentul „Curs practic de muzica vocală cu care am obținut re-zultate foarte satisfăcătoare, aplicându-l în școala norma-lă Vasile Lupu din Iași numai timp de opt luni.“ Apoi mai jos „În modul acesta am voit și ieu să combinez pre-zentul curs: nu știu dacă mi-am putut ajunge scopul.“ Mai jos spune „*id-ile străine nu mi le voiū atribui mie; . . .*“

La ediția a doua spune că a făcut corecturi pe un-de a găst de cuviință.

Cum vedeți, cine ar fi crezut că după asemenea vorbe și maxime, că D. Muzicescu face parte din breasla cinstită a p'agiatorilor? Cu toate acestea cursul D-sale iese plagiat parte după „*Méthode pratique de Musique vocale à l'usage des orphéons et des Écoles, etc... par Ad. Papin.* Paris Librairie Hachette et Cie“ (Ediția ce avem la îndemână iese din 1866). Alt izvor de unde s'au luat multe bucăți iese cartea germană intitulată: „*Allgemeine Musiklehre. Ein Hülfsbuch für Lehrer und Lernende in jedem Zweige musikalischer Unterweisung von Adolf Bernhard Marx.* Leipzig 1857.“ Cartea ce ne stă la îndemână iese ediția a VI-a, D. Muzicescu înse s'a folosit de ediția a opta.

Definițiile de pe pag. 1 și a doua, afară de nota de jos pag. a doua și alte vre-o două cuvinte sînt din Ad. Papin pag. 2.

La pag. 5 după mai multe exerciții vine un titlu despre *grade unite și desunite*, întocmai ca din metoda lui Papin la pag. 5, apoi vine despre intervale și unison, întocmai ca în Papin. Pe urmă în Papin iese un titlu pe care îl lasă D. Muzicescu, luînd înse textul. [pag. 6 M. și pag. 6 P.]. Despre Gamă și Tetracorde a luat din Papin pag. 6 și 7. Bucata din Papin despre *Acord* a lăsat'o, a luat înse „Intervale majore și minore,“ cu figură cu tot și „Intervale simple, intervale reduplicate.“ [pag. 7 P.—7 și 8 M.]. Apoi vin ca și la Papin exerciții despre intonație.

La pag. 17, după exerciții vine „despre Măsură“ și la D. Muzicescu și la Papin. Aice înse D. Muzicescu a dat preferință lui Marx, sărmanul, și în adevăr buca'a D-lui Muzicescu de la pag. 17 până la mijlocul feței 18 iese în Marx la pag. 103, 104 și până la mijlocul feței 105. Bucata D-lui Muzicescu intitulată „Tempo“ la pag. 19, din nefericire se află în Marx la pag. 95. Ca de probă vom pune de aice o bucată în două coloane:

Das Tempo

Alle Geltungen geben den Noten und Pausen nur *relativen* Werth. Sie setzen fest, dass ein Viertel noch einmal so viel gelten soll wie ein Achtel, oder halb so viel wie eine halbe Note, und die wiederum halb so viel wie eine ganze. Aber *wie lange* irgend eine, z. B. wie viel Sekunden, oder welchen Theil einer Sekunde eine ganze Note wahren soll; das ist durch die Geltung nicht bestimmt.

Nun ist klar, dass wir bei einigen Tonstücken lebhaftere, bei andern langsamere Bewegung angemessen finden müssen. Frohe, aufgeregte Stimmung beseelt und beschleunigt all'unsre Bewegung, also auch die unserer Tone; trübe, niedergeschlagene erschläfft und hemmt unsre Bewegung auch in der Musik. Man hat also verschiedene Grade der Bewegung angenommen und mit Kunstausdrücken bezeichnet, die Bewegung überhaupt aber nach ihrer absoluten Geschwindigkeit.

Tempo

oder zeitmass gennant. Gewöhnlich werden fünf Hauptstufen der Bewegung, und von jeder verschiedene kleinere Abstufungen angenommen.

Deosebiriile sint de un cuvint două, altfelîu copie credincioasă. În toată bucata se află deosebiri, cele mai multe înse vor fi din pricină că textul nostru nu iese ediția a 8-a.

Bucata intitulată *Nuanțe* [pag. 21 M.], iese la Ad. Papin pag. 29. Bucata despre pauză (pag. 25) iese traducere de pe bucata de la pag. 21 din Papin.

Toate figurile atît a notelor cît și a pauzelor, nu arată de cît o valoare relativă, adecă: că pătrimea trebuie să se prelungească de două ori mai mult de cît optimea, și jumătatea se va prelungi de două ori mai mult de cît pătrimea, etc Dar cît timp a nume trebuie să se prelungească o pătrime adecă: *cîte secunde?* sau a cîtea parte din secundă? aceasta nu ne arată figurile notelor.

Se știe înse, că unele piese muzicale au o mișcare mai răpede, mai veselă, iar altele mai înceată, mai tristă.

Dispozițiuni vesele, animează și grăbesc toate mișcările noastre în genere; din contra, dispozițiuni triste, melancolice, slăbesc și oare cum restrîng mișcările noastre; întocmai așa se petrece și în muzică. De aceea s'au și admis o mulțime de cuvinte Italiene ca termenî muzicali, prin semnificațiunea cărora se precide întru cît va mișcarea piesei.

De ordinar se admit 5 gradațiuni de mișcări (tempo).

Bucățile intitulate *Legato*, *Timp forte* și *Timp slab*, *Syncopă* (pg. 26) se afla întocmai în Papin pag. 22 și îndată după pauză ca și la D. Muzicescu.

Bucata despre *Acord* pag. 1, p. a 2-a iese luată parte după A. Papin, parte după Ma. x.

La pag. 6. p. a II-a a D-lui Muzicescu iese bucata cu titlurile: „Semne de schimbarea sunetului (alterație).“ „Dies.“ „Bemol.“ „Becar.“ „Semi ton diatonic.“ „Semi-ton chromatic.“... și sînt traduse foarte cu evlavie din A. Papin pag. 48. Tot astfel a făcut D. Muzicescu cu bucata despre „Influența di-zului și a bemolului,“ (pag. 8) pe care o aflăm la Papin pe pag. 50.

Bucățile intitulate; „Gamma majoră, gamma minoră,“ „Mod major și mod minor,“ „Tonalitatea,“ „Ton,“ „Ton relativ“ sînt dinosite de bu-ățele din *Papin*. Aice se simte mina unui prelucrător.

„Mijlocul de a deosebi tonul major de relativul său minor“ iese din *Papin* (pg. 58).

„Cheia Fa“ pag. 14 p. II. M., iese în *Papin* la pag. 67. Bucata de la pag. 16, p. II, intitulată „Contratimp“ și „Syncopă“ iese luată de la pap. 77 din *Papin*, înse cu ce-va schimbări. La cheia lui *fa* a tradus Dl. M. „voix graves d'hommes“ prin „note grave ale voacei umane.“ Original!

Bucata intitulată „Corona sau fermata“ pag. 17 de la *Papin* pag. 84.

Observăm aice o dată pentru toate că cursul practic al D-lui Muzicescu urmează acela-și șir ca al lui Papin. Ce mai însamuă și experiența la om! Cum a adus pe D. Muzicescu taman la acelea-și convingeri!

După coronă urmează la amindoi autorii în acela-și șir „Gamma chromatică“ „Intervale crescute și micșurate“ (pg. 17, 18) se află la *Papin* pag. 86.

Începînd la pag. 23 aflăm în cartea D-lui M. „Gamelor“ traducere după „Des gammes“ pag. 91 *Papin*. Apoi „Generația gamelor cu diez și cu bemol“ „Armatura cheii,“ „Mijloc de a cunoaște tonul după armătura.“ „Mo-

dulație" sînt copiate de pe bucățile cu acela-și nume din Papin, pag. 91, 92, 93, 94, 98. Cîtr-va bucăți sînt ce-va modificate, adecă traduse cam slobod; dar pentru răsplătă, vedem reprodus un rezumat de trei linii, de la pag. 92 din P. la pag. 24 a D-lui Muzicescu partea II-a.

Résumé. Les gammes procèdent les unes des autres; et toute gamme porte en elle même le germe de deux autres gammes, puisque comme on vient de le voir ci dessus, chac n de ses deux tétracordes peut entrer dans la composition d'une gamme nouvelle.

Resumat. Gamele se derivă unele din altele: gamele cu diez și bemol au acela-și germine pe gamma diatonică Do, precum s'a văzut; căci fie-care din cele două tetracorde intră în construcția unei game nouă.

Ba, Dumnezeu să ne ierte la pag. 26 a tra-lus și o Notă.

NB. Profesorul va înlesni elevii recunoașterea și precizarea modulațiilor.

(Nota). Le professeur devra habituer les élèves à reconnaître et à distinguer les modulations.

Bpag 26 / p. IIral University Library Cluj pg. 98 Papin.

În partea a III-a a D-lui M. pag. 12 iese o bucată intitulată *Observație* care ie cuvînt după cuvînt *Nota* de la pag. 145 din Papin.

Observație

Nota

Făcînd în deajuns exerciții asupra tonalităților a căror armătură a cheii ie până la trei diezii sau trei bemoli, elevii nu vor mai întîlni nici o dificultate serioasă în cîntarea vre unui ton cu mai mulți accidenți; căci fie-care din tonalitățile nouă se poate raporta la una din cele precedente, de cari nu vor diferi de cît c'uni **semi ton** cromatic superior sau inferior, ceea ce nu schimbă nimic în situațiunea notelor de pe portativ.

L'élève qui se sera suffisamment exercé sur les tonalités dont l'armure comporte jusqu'à trois dièses ou trois bémols, n'éprouvera aucune difficulté sérieuse à chanter dans un ton plus composé; car chacune des tonalités nouvelles pourra être rapportée à l'une des précédentes, dont elle ne différera que d'un *demi-ton* supérieur ou inférieur, ce qui ne changera rien à la situation des notes sur la portée.

Examinarea tabloului și exercițiilor ce urmează, ne va convinge despre acest adevăr senzibil.

L'examen du tableau et des exercices qui suivent rendra cette vérité sensible.

D^{l.} Muzicescu în loc să traducă, „rendra cette vérité sensible“ prin „va face simțt acest adevăr“ a zis „ne va convinge despre acest adevăr senzibil.“ *Adevăr senzibil!* Tot îi bine.

La pag. 28 p. III-a, găsim o notă care în mare parte iese tradusă din o notă de la pag. 106 din cartea lui Marx. Aice se poate să fi luat D^{l.} M. după vre un traducătoriu ori plagiatoriu al lui Marx, dacă nu se vor fi explicînd deosebirile prin ediția a opta.

La pag. 30 p. III iese despre „Tacte neregulate“ bucată luată din Marx pag. 127. Aice se îndură și D^{l.} M. de citează pe Marx, înse cum!: „Vezi A. B. Marx, Rithmica, Ediția a 8“ și aceasta la chestia cu finalul lui „Don Juan.“ Ghibăcie, nu fleac! Dacă D. Muzicescu, va fi socotit ori-cine, citează aice pentru un lucru mic, cum n'ar fi spus după cine a tradus, dacă n'ar fi iel însu-și autoriul? Dar s'a găsit și un Toma necredinciosul, care a luat de aice urma și a găsit pe Marx și isprăvile D-lui M... Ieată de ce nu-i bine să faci cine va lucrurile pe jumătate. Dacă nu cită D-sa aice pe Marx, greu ar fi fost de găsit u ma! Iar de Papin cum a dat Toma necredinciosul, asta ie altă treabă; metoda D-lui Muzicescu, i-a deschis ochii și de la asemănarea metodei, păvă la descoperirea plagiatului n'a trecut mult.

La pag. 31 a făcut D^{l.} M. o treabă: o bucată din textul D-sale iese tradusă din o notă a lui Marx, pag. 128. Prin urmare păcat să zicem că n'a muncit și D-sa ce-vă. Ba a muncit încă mult, căci a trebuit să copieze singur pe cine putea alege să-i încredințeze asemenea taină ca pe urmă să-l dea de gol? Are și meșteșugul acesta greutatele lui!

Bucata „Triolet. Sextolet“ pag. 31, p. III, iese din Marx pag. 85. Bucata luată se întinde pe pag. 31, 32, 33, 34; iar în Marx de la pag. 85 – 89, vedem cu plăcere figurile de la pag. 89 citate de Marx după *Chopin*. D^{l.} M. dăruiește lui Chopin un *S*, căci îl scrie *S Chopin*. De ce?

Despre „Ornamente, Apogiaură, Grupetto, Trill“ a-

decă de la pag 37—43 a luat frumușel de la Marx pag. 209 214.

„Staccato și legato“ de la pag. 92 și 93 din Marx.

„Prescurtări și abreviațiuni“ pag. 47. M. p. III, luate de la pag. 110 Marx.

„Muzica vocală“ pag. 50, 51, 52, iese cu ce-va modificări, mai ales de limbă muzicală, după Marx pag. 149—152.

Credem că ajunge, n'are cine ce mai zice. D. Muzicescu poate fi primit cu distincție în cinstitul corp al p'agiatorilor artistici în fruntea căruia pășește Dl. Verussi.

Până aici am arătat numai plagiarea părții teoretice. Credeți poate că exercițiile nu le-a plagiat? Amară înșelăciune! A plagiat, a jumulit de viu pe bietul Papin. Dar cum să punem în două coloane fără figuri de note?

Dar tot să dăm și cite-va exemple cu'ese în fugă, căci a-l urmărit pe Dl. Muzicescu care a luat într'ales din peste 1000 de ezerciții din Papin și poate și de aiurea nu ne încumătăm.

B R O Ș U R A I-a.

Pag. 10	M. exer.	2 și 3	din Papin	ex. 2 și 3	pg.	8
" 11, 12	" "	8, 9, 10, 11, 12	" "	ex. 6, 9, 10, 4	" 9 și 8	
" 12	" "	13 (b, c, d, e)	" "	ex. 19, 20, 21, 22	" 10	
" 13	" "	16 (a, b, c, d, e f)	" "	ex. 32 (a, b, c, d, e f)	" 11	
" 14	" "	16 g	" "	" 39 (a, b, c)	" 14	
" 14	" "	17	" "	" 42 (a, b, c)	" 15	
*" 14	" "	18 (b)	" "	" 45	" 16	
" 25	" "	19 (incep.)	" "	" 67	" 21	

B R O Ș U R A a II-a.

" 12	" "	1	" "	" 233	" 59
" 15	" "	8 și 9	" "	" 279, 278	" 68
*" 18	" "	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	" "	" 388,—399	" 87
*" 25	" "	2, 4	" "	" 440, 446	" 95
" 27	" "	13, 14	" "	" 502, 503	" 102
" 28	" "	6	" "	" 525	" 104
" 29	" "	5, 9	" "	" 553, 562	" 109, 110

B R O Ș U R A a III-a

" 4	" "	4	" "	" 721	" 132
" 10	" "	4	" "	" 776	" 141

Exercițiu cu 2 voci.

No. 76, 79, 83, 100 M.

din Papin 218, 268, 258, 654.

Exercițiu cu 3 voci.

*No. 126, M. din Papin 569.

Deosebire de intonație, Dl. M. pune în *do minor* și Papin în *re minor*.

Nu înțelegem cum un profesor de armonie poate ajunge la halul de a copia, am putea zice. notă cu notă.

Cine nu crede caute și va vedea, numai să ție sama că D. Muzicescu a luat pe sărite, a schimbat ici coala, a prefăcut ortografia muzicală, alt-feliu nu s'a lăsat de Papin. Și această carte a fost aprobată de onorabilul ministeriu prin No. 9558 din 24 Iulie 1881. Și-apoi să nu te faci plagiatori! Se aude și de *bene merenti!!*

Ne luăm acumă voie de a face două întrebări:

1) Cum de a remas plagiatul atîta vreme ne dat la lumină?

2) Pentru ce să se introducă în școli un Papin șoldit de Dl. Muzicescu în locul celui adevărat, cînd în asemenea cărți partea teoretică prinde de abiea cîte-va fețe și partea practică totul? Socoteala cu revista „Arta“ o vom face în No. viitoriu, vom vedea cum le va merge D-lor Țepeș, etc. și domnișoarei Aristiea Vizanti.

Vedetot.

Maî trăesc capetele tăiete?

Am fi putut să ne punem alt-feliu întrebarea, anume să ne fi întreat dacă un organ sau o parte a unui animal despărțită din totul cu care iese legată, maî ară încă cît-va timp de viață ori moare îndată. Cercetările au arătat că fie care element anatomic are viața sa și că trăește și după ce organismul compus a murit, dacă i se dau cele trebuitoare. Așa s'a văzut că mușchi prin cari

*) Cu oare-și cari repetări de note, de prisos.

trece sînge arterial lucrează ca și cei din organismul viu tot ast-feliu se petrec lucrurile și cu glandulele. Experiențe făcute cu capete de animale au arătat de asemenea că dacă facem să circuleze sînge oxigenat prin vasele circulătoare capul pare că trăește, într'o experiență făcută cu un cap de taur, capul avea toată nutra unui cap de taur furios, nările se îmflaseră, ochii scînteau, etc., Vulpian crede cu drept cuvînt că făcînd aceleași experiențe cu un cap de om, am vedea negreșit pe față și în ochi fenomene cari ne-ar arăta că am dat viață pentru un timp sistemului nervos, dîndu-i sîngele trebuitoriu pentru hrănirea sistemului și prin urmare pentru cugetare, simțire, voință.

Cu ocazia tăierei capului lui Campi la Paris. Dl Laborde a făcut mai multe cêrcetări asupra trupului și asupra capului; dar trecînd vre un ceas de la tăierea capului, sistemul nervos își pierduse însușirea de a trăi și deși circulația sîngelui de cîine a adus o aparență de viață în acel cap, dar nu s'a putut constata nici cel mai mic semn că s'ar fi trezit în erierii lui Campi ieară-și conștiința de sine ori senzibilitatea, etc...

Dl Petitgand care a publicat în *Revue scientifique* observația ce a făcut asupra unui cap de Anamit în anul 1875 la Saigon, crede că cei tăieți cu ghillotina pierd îndată conștiința și a nume fiind că cuțitul ghillotinei lovește plecat și numai de cît taie și vre o vertebra, iear zguduitura pricinuită are ca urmare pierderea conștiinței. Se înțelege ca de aici nu urmează că un asemenea cap luat îndată și îngrijit cu sînge proaspăt n'ar putea să se trezască din leșin și să dea semne de viață.

Dl Petitgand spune în articolul D-sale că pe la Saigon se taie capul cu totul alt-feliu de cît pe la noi. Osînditului îi leagă minele la spate, îl pun în genunchi și legăturile de la mină le leagă de un stîlp bine bătut în pămînt. Capul îl pleacă și gîtul îl întinde ori osînditul ori un ajutoriu al călăului și după ce vertebrele de la

gît s'au depărtat tare una de alta, călăul face un semn cu suc de betel pe gît între două vertebre și acolo lovește; apoi chiar lovitura se dă foarte ușor și craniul cu crierii suferă foarte puțină zguduitoră.

Iată ce zice Dl Petitgand :

„Fără să pierd o singură clipală din ochi pe osînditul asupra căruia mă hotărisem a face observații, vorbii câte-va cuvinte despre dînsul cu ofțeriul însărcinat cu priveghierea aducerei la îndeplinire a osîndeii; și luai sama că și osînditul să uită la mine cu mare băgare de samă. După ce se făcură toate pregătirile, stătuî la 2 metri de dînsul; se îngenunchiase, și, înainte de a p'ecă capul, îmi mai aruncă o privire răpede.

„Capul căzù la 1 m. 20 de la mine, fără a se rostogoli, cum se întîmplă de obicei; dar tăetura gîtului căzù pe năsip, emoragia se împuțină foarte tare.

„Atunci mă spăimîntăi văzînd capul cum mă privea drept în ochi. Ne îndrăzuînd să cred că făcea aceasta cu știință, mă mișcăi de un sfert de circumferință în jurul capului, și ochii capului se întoarseră după mine. Mă întoarsei la locul meu, dar încet: ochii mă urmăriră încă puțin, apoi mă părăsiră. Fața arătă groază, ca cine-va care se înnădoșe din lipsă de aer. Gura se deschise cu putere, ca și cum ar fi căutat să înghită aer; și capul mișcat prin această deschidere a gurei se rostogoli.

„Această mișcare a gurei fu cel de pe urmă semn de viață. După tăierea capului trecuseră 15 până la 20 de secunde.”

Din cele spuse autorul observației se crede în drept a spune că moartea capului se întîmplă prin lipsa de oxigen în crieri și prin pierderea singelui.

Firește că dacă s'ar fi făcut cu acest cap experiențele făcute de Laborde asupra capului lui Campi, s'ar fi ajuns la alte rezultate.

Tot cu această ocazie Petitgand a observat că trupul după tăierea capului s'a ridicat în picioare și că sîngele a țîșnit mai sus de un metru, apoi îear s'a plecat și îear s'a ridicat până ce inima și-a pierdut puterea și sîngele s'a scurs în mare parte.

I. Nădejde.

Cîte-va fenomene. nervoase ciudate.

Pe fie-care zi vedem că se publică studii asupra fenomenelor nervoase celor mai ciudate. Unele din aceste fenomene, ca acele despre cari am vorbit în articolul „*Ieste sau nu spiritul ce-va deosebit de materie?*” dau lovitură grea de tot în presupunerea spiritualismului; altele ne fac să înțelegem multime din istoriile despre vrăjitori și strigoî; altele în sfîrșit ne pot da cheea multor minuni, însuflări de cătră duhul sfînt, vedenii, etc.... Pe fie-care zi ne încredințăm mai mult că boalele nervoase au jucat foarte mare rol în viața omenirei și în bine și în reu.

Ieată de pildă cum s'ar putea face acuma, prin mijloace științifice, o minune. Cel mai ușor lucru ieste a găsi o femeie sau un bărbat care poate fi adormit în așă numitul somn magnetic și pe urmă să le spunem în vremea somnului că la trezire au să fie paralizați la mîna stîngă orî la piciorul stîng orî alt-feliu și la trezire așă va și fi. Doctorii au observat că aceste paralizii, pricinuite cum am spus, îmfațoșază caractere cari le apropie de paralizii organice. Se poate pricinui prin acest mijloc și paralizii cari se deosebesc prin îndoirea și înteopenirea membrului paralizat și de acele în timpul cărora mîna orî piciorul stă moale, fără putere. Se poate paraliza astfel pe cine-va și fără a-l adormi, dacă a fost mai înainte de mai multe orî adormit în somn magnetic. Ba chiar după alte cercetări se poate paraliza un om sănă-

tos și care nici o dată n'a fost adormit. După cum se poate paraliza tot așa se și poate tămădui, orî iear în somn orî chiar în stare de trezie, prin o singură poruncă. Nu ar fi greu de făcut a-zî o minune și de zis unui olog fabricat după regulele artei: *iea-ți patul tău și umblă.*

Ieată un exemplu citat de D-nii *Binet* și *Féré* în articolul lor „*Les paralysies par suggestion*“ No. 2 din „*Revue scientifique*“ anul 1884, 12 Iulie :

„Tipul acestor paraplegii ne ie dat de cea di'ntă ũ observație a lui Reynolds, ie vorba de o fată care a ajuns paraplegică în următoarele împrejurări.

„Trăiea singură pe lîngă tată-su care pierduse averea, și care, în urma unor supăări îndelungate, ajunsese paralytic. Trăieau din ce câștigă fata dînd lecții și pentru aceasta iea avea foarte mult de umblat. Din pricina ostenelei pricinuită de a'ita îmblătură, îi veni în cap că dacă i s'ar paraliza și ieî picioarele ar ajunge într'o stare grozavă. Sub înrîurirea acestei id-î statornice, simți cum i se tot slăbeau picioarele ; și peste puțină vreme, nici nu mai putu să umble. Reynolds înțel se pricina boalei și o supuse la un tratament curat moral ; după ce își dădu multă osteneală reuși să o încredințeze că poate îmblă și numai din greșală i se năzare că nu poate. Și în adevăr a și putut merge.“

Presupuneți acuma în loc de D-rul Reynolds un vrăjitoriu și o fată proastă în loc de fata mai mult sau mai puțin luminată și prin urmare ne aplecată a crede poveștile vrăjitorilor și minunile de cari pomenesc toate religiile, și îndată s'ar fi văzut minunea că numai la poronca vrăjitorului fata ar fi cre-zut fără a mai sta pe gînduri și ar fi îmblat.

Tot așa de ușor ieste de făcut orbii și surzii pe cari să-i putem face să vadă și să audă numai cu cuvîntul sau făcîndu-i să facă felurite lucruri fără înțeles, de pildă să le ungem ochii orî urechile cu scuipat am stecat cu colb

și să-î trimetem să se spele în lacul Siloamului ori la Bahluiū.

Ieată exemple din articolul citat mai sus.

„Dăm hipnoticei convingerea că după ce se va trezi, nu va vedea cutare lucru, ori cutare persoană. O trezim și constatăm că în adevăr persoana ori lucrul de care a fost vorba s'a făcut cu desevirșire nevăzut pentru cea hipnotică. După cum i-am spus, bolnava poate sta în legătură cu persoana numită prin unul din simțuri, de pildă prin auz ori prin pipăit, ori suprimarea simțurilor poate fi desevirșită.“

„Se știe că unele isterice nu pot auzi zgomotul tam-tamului fără să cadă în catalepsie; bolnava asupra căreia făceam experiența ieră de acestea. Pe cînd i-ră în somnul somnambulic, îi arătam tam-tamul și unelta cu care îl loveam și îi vîram în cap credința că la trezire nu va mai vedea tam-tamul și că sunetul lor nu-l va auzi. După trezire, răspundea ca și cum n'ar fi văzut lucrurile pomenite; lovim tare în tam-tam: arată o mișcare de mîerare, spune că a auzit ce-va ce nu poate lămuri bine, ca o izbitură de vînt în ogeag. După ce am suprimat credința aceasta, se provoacă catalepsia cu un sunet mult mai slab. În altă experiență a rămas ne-simțitoare la loviturile pe tam-tam vreme de 11 zile, apoi a început de la sine a le simți.“

„Una di'ntre bolnave are de o parte și de alta a a pieptului niște locuri care sînt așa de simțitoare în cît îndată ce ar atinge-o cine-vă acolo, ca le în atac de isterie. Unul din noi se face nevăzut pen'ra bolnavă și tot o dată face ca să nu stea cu dînsul în legătură nici prin pipăit. După ce se trez-ște bolnava acela poate să se apropie, să pue mînele pe acele locuri și să le apese fără ca bolnava să capete atacul și fără să se apere, spune înse că simte ce-va care o innădușe. Îndată înse ce se apropie altul cine-vă de dînsa și vrea să pună mîna pe a cele locuri arată cea mai mare spaimă.“

Dacă iese cu putință a orbi ast-feliu pe cine-va și a-l surzi, prin urmare ar fi ușor de fabricat mulțime de minuni pe la hramurile beserecilor unde sînt scheletele vre unei sfînte ori icoane făcătoare de minuni! N'ar fi reu să se iee asemenea măsuri, căci poate s'ar mai trezi în popor credința veche! În alte țeri mai civilizate nu credem să nu se ap'ice asemenea prețioase descoperiri. Păcat numai că s'au făcut cunoscute tuturor aceste fenomene, ce bine ar fi fost de ierau cunoscute numai de slujbașii lui D-zeu!

Experiențele arată că tot așa iese și cu amuțirea. Se poate lua vorba, și apoi se poate da înapoi numai mișcînd pe dinaintea frunții bolnavului un magnet ori și fără de magnet.

Bernheim într'un articol publicat în „Revue scientifique“ No. 3, 19 Iulie 1884 spune lucruri și mai frumoase. După cum iese cu putință de a face pe cine-vă să nu vadă ce iese împrejurul lui, tot ast-feliu putem să-l facem să vadă lucruri ce nu-s. De pildă să se creadă într'o închisoare, legat cu lanțuri, ori din potrivă fiind în închisoare să-l facem să se creadă a casă, scăpat din mânele dușmanilor, în siguranță. Ce mijloc îngrozitoriu pentru a scoate de la un om prins și închis tainele cari alt-feliu nu le-ar spune de i s'ar rupe carnea bucătică cu bucătică! Arma are înse două tășuri poate fi mînuită și de cei ce închid și de cei di'ntre cari se închid. Fenomenele ac stea se potrivesc cu cele ce se petrec la unii nebuni cari nu văd ce iese în adevăr în jurul lor și văd, aud, simt cu totul altă ce-vă. Samănă până la un punct cu un vis chiar.

Ce frumos s'ar putea face ca cine-va să istorisească că a fost în raiu ori prin iead și să spuie ce a văzut în acele locuri și prin urmare să fabricăm marturi oculari pentru a adeveri că spusele religiei în privința celor de pe cea lume nu sînt numai povești ca și cele ce spun țeranii despre *ceala țărîm*!!

Aceste halucinații le numește *Bernheim negative*. Mai vorb ște apoi de *halucinații retroactive*, leată ce sînt acestea. Putem să convingem pe un om adormit în somn magnetic să creadă că a făcut cutare sau cutare faptă, să-î descriem locurile unde s'a petrecut crima închipuită și toate amăruntelc în sfîrșit iear la trezie omul va crede că așa a fost și va mărturisi dacă îi vom porunci în somn să mărturisască.

Orî cine vede la ce lucruri pot da naștere aceste fenomene. Putem să convingem pe unul sau pe mai mulți că au fost la o beserecă și au văzut cutare orî cutare minune și pe urmă ne-am fabricat oameni convinși cariî vor publică laudele Domnului. Putem ast-feliu pierde un dușman care ne-a căzut în mînă făcîndu-l să mărturisască că a făcut o crimă, făcută de altul, etc. De asemenea poate să ne facă și nouă dușmanul dacă ne prinde. Putem ast-feliu face pe cine-va să îndeplinească o faptă, de pildă la trezie să adune multime de marturi și să dăru-ească averea la vre o beserecă, orî la vre un sfint părinte, orî statului. Putem face pe o mamă să mărturisască în toată credința că copilul ieî adevărat l'a luat de pe drumuri, orî că nu l'a avut de la soțul ieî adevărat ci de la altul care-va. Putem face pe doi prietenî să se urască, pe doi iubiți să fie deplin convinși că nu se mai iubesc și să creadă că au dovezi, că au văzut cu ochii cum au fost înșelați, etc. Se poate pune mîna pe cel mai bun prieten al cui-va, pe sluga cea mai credincioasă, pe soldatul cel mai ascu tătoriu și să-î punem să omoare orî să prăde pe acel ce nu se ferește de dînșii. Putem face pe un doctor să-și otrăvească bolnavul încredințat lui, pe temniceriu să deschidă porțile închisoreî și cîte mai multe.

Poate cetitoriul să-și închipue singur la ce urmări ar duce dacă s'ar pune cine-va să întrebuinteze puterea căpătată prin cunoașterea acestor fenomene și a chipului de a le face să aibă loc în cine-vă. Noi aice vom arătă că ar fi cu putință să puie mîna cine-vă pe un dușman, să-l adoarmă, să-î poroncească în somn să se spînzure

orî să se împuşte la un ceas hotărît și tot o dată să-l facă să uite cu desăvîrșire de scena prinderii și a celor petrecute până la adormire, ba încă să-l facă să creadă că în vremea aceea a fost într'un loc cu totul altul.

Apoi voim să atragem luarea a mințe asupra manevrelor întrebuintate de țigancele vrăjitoare de pe la noi. Cine nu știe de cîte orî asemenea țigance n'au amețit așa-feliu de cap pe femeî încît le-au dat tot ce aveau prin casă, bani, straie, orî-ce într'un cuvînt? Multe din povestirile de acest-feliu crezute minciunoase pot fi adevărate.

I. Nădejde.

Un balon ce se poate cîrmi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

D-nii *Renard*, capitan de geniù, directorul stabilimentului militar de la Chalais și *Krebs*, căpitan de infanterie, care lucrează cu cel di'ntăiu de șese anî, au reușit pe deplin cu un balon născocit de dînșii.

Experiența s'a făcut la 9 August, la patru ceasuri sara. Aerostatul ieră lungăreț, avea o helice și cîrmă și s'a rîdicat slobod După ce a mers pe sus 7 km. 6 în două-zeci și trei de minute, balonul s'a scoborit tot acolo de unde a plecat și după ce a făcut mișcări și întorsături pe sus ca o corabie pe apă.

La 1855 Henri Giffard s'a încercat să deslege această problemă întrebuintînd puterea aburului, în 1872 Dupuy de Lôme întrebuintă puterea musculară a oamenilor și anul trecut Tissandier întrebuintă electricitatea — dar toate aceste încercări n'au fost îndestulătoare și nici unul di'ntre experimenterii n'a reușit să aducă balonul la locul de unde pornise.

Experimenterii norocoși de la 9 August au luat ca

punct de plecare studiile lui Dupuy de Lôme și au căutat să îndeplinească mai multe condiții în privința formei balonului și a cîrmei, cît și în privința mîrimei, etc. precum și pentru a căpăta o iuțală îndestulătoare spre a lupta cu vînturile cele mai obișnuite. Balonul iese lung de 50 de metri și 42 c. m., iar diametrul de 8m40; volumul iese de 1864 m. c. și lărgimea de 1m40.

Pentru a putea avea balonul iuțala de 8 sau 9 metri pe secundă se cerea o mașină care să miște helicea și să aibă putere de aproape 12 cai-vapor. Au și reușit prin ajutorul unei pile nouă care cîntărește 19kg.350.

La 9 August greutatea balonului iese de 2000 de kilograme, vremea iese aproape liniștită, aerostatul lăsat slobod se ridică foarte încet, îndată ce începuse a lucra mașina își iuțe mișcările și se supunea cu toate acestea minuat la cîrmuit. Întăiu apucară cu dînsul spre sud, spre podișul Châtillonului și Verrières, apoi spre Versailles. La Villacoublay iese la 4 kilometri de la Chalais, mulțămindu-se de chipul cum se supunea balonul cîrmei, aeronauții se hotărîră a se întoarce înapoi la Chalais și a se scobori chiar acolo de unde porniseră, deși acolo iese mulți copaci. Balonul se întoarce descriind un arc de cerc (al cărui diametru va fi fost 300 de metri). Îndreptul domului Invalizilor cîrmă cu ușurință la stînga; și ajunse deasupra locului de unde se urcase și fiind la 300 de metri de înălțime.

Balonul începuse a cădea și mai iute după ce îi deschiseră supapa. Într'acest timp au făcut mai multe mișcări înainte și înapoi ca să poată cădea drept acolo de unde se urcase. La 80 de metri de la pămînt balonul sloboză o frînghie, niște oameni îl apucară și-l traseră în jos de se scobori fără nici o întimplare supărătoare chiar în aceeași cîmpie din care se urcase.

Se vede deci că chestia cîrmuirii balonelor iese deslegată tot în zilele noastre, deși firește că va mai trece vreme până ce vor fi întrebuințate aerostatele la că-

lătorii ca vapoarele astă-zî. Dacă omul are cunoștinți îndestulătoare și stăruință reușește; bine înțeles dacă nu se apucă de lucruri cu neputință, cum ar fi de pildă *quadratura cercului* ori *mișcarea perpetuă* în care crede un domn de la Școala romîna.

T. U.

Mocanul la Paști.

(Anecdotă populară).

Un mocan de cei ce nu știu nici ce-i lege nici ce-i post, Nimerit'a ni se spune într'o vreme cînd a fost Într'un sat prin postul mare, înse știți de Paști aproape, Cînd sînt denii la beserici—sfîntul aier să-l îngroape,— A venit, a tras la gazdă la vr'o casă unde-vă Unde chiar și găzdueste cită vreme 'n sat va sta. Dar la gazdă stînd iel. iată nu știu cum, dar știu c'afă Că postesc, că nu minîncă și drept ciudă i întrebă: Nu minîncă de nevoie că n'au ce ori n'au de unde? — Ba postim de supărare, bade, gazda îi răspunde, „Că Jidaniî făr de lege chiar ca hoții au sărit „Și pe cruce cu tâlharii pe Hristos l'au răstignit, „I-au bătut prin palm: cuie, cu oțat l'a adăpat „I-au pătruns cu sulii coasta și cu spinii l'a 'ncununat...“ — Ian auzi, mocanul zice, și-a murit ori n'a murit?.. — Ba murit, de cînd!! de-atuncea, parcă-a fost de suferit!!.. — Dar copii avea, femeie?..

— Da de unde?! Tacî ce spuî?!..

— Batâr bine că-i om singur, asta-i chiar norocul lui..

Azi a fost de pildă vineri cînd mocanului i-au spus. Vineri sara decî la aier cine-a vrut apoi s'a dus. Sîmbatã trecut'au iar duminică de noapte Cum dormea mocanu-aude împr-juru-i numai șoapte. Ce să fie?. Se ridică, vede 'n casă toți sculați. Și cu gîndul cam de ducă, toți de-a rîndul îmbrăcați. — Unde mergeți? Ce vă ieste?..

— Apoi unde ce să fie,

„La beserecă ne ducem căci acum Hristos învie.

— O, ho, ho!! Halal de dînsul!! Măi ce bine va să-î pară...
„Măi ales fiind și tînăr chiar păcat iera să moară.

După astea hai mocanul și cu gazda de'npreună
La beserică cu toții mers'au deci cu voie bună,
Și ajungînd și iei s'așază și 'n beserecă prăvesc
Pe la babe cum se'nchină, pe la dascalii cum cetesc,
Până cînd încep să vadă ba un prapur, ba fânare,
Ba un popă care-aprînsă duce 'n mină-o luminare,
Și spre ușă toți se'ndreaptă. Ies afară, se'nbulzesc,
Dascalii și popa cîntă, apoi ieată-î se opresc
Unde-va deoparte afară și cetesc, cetesc vîrtos
Până cînd încep să cînte cum c'a învieat Hristos.

Auzînd așa mocanul, se'nnălță ca să-l zărească,
Iear un om de lingă dînsul începu să-î povestească
Că Hristos ie 'n ceriū acuma..

— Bre dar bine s'a purtat!!.

„Dar raspunde-mi, înviet'a?

— Înviet cu-adevărat!!.

În sfîrșit și slujba toată după asta s'a gătit.
S'a întors pe-acasă lumea și mocanul liniștit.
Cît a stat mocanul, nu știu, pe-acolo, dar cînd s'a dus
La ai săi la munte-acasă, s'apucă și iel de spus:
— Doamne măi, în satul cela unde ieu acum am fost.
„Am găsit pe toți sătenii vai de dînșii puși la post,
„Că Jidanii de pe-acolo au fost prius pe-un om din sat
„L'au bătut și l'au ucisu-l, înse iel a învietat.
„Încă am fost și ieu de față și auzii cum au strigat
„Că Hristos atunce noaptea di'ntre morți a învietat.
„Las că ieu cînd înviet'a, nu știu cum de s'a făcut,
„Nu-l văzui, dar spus'au alții dintre cei ce l'au văzut.
„De-acum poate iar pe acolo cînd va fi să merg vr'o dată
„Însurat găsi-l-voiū poat-, vr'un băiet avînd, vr'o fată..

După asta măi la anul ieată iarăși s'a 'ntîmplat
Că mocanul să se ducă pe la Paști în acel sat
Și găsi pe oameni iarăși așezați cu toți la post
Tocmai chiar cum îi găsise anul cel lalt cînd a fost,
— Dar de ce poziți acuma, întrebă iel cu mierare.
— Ia postim că 'n astă vreme s'a 'ntîmplat un lucru mare,
„Care fie orî și cine dintre oameni, cine-ar fi
„Dumne-ta chiar fii acela, ar fi bine de-aî posti ;

„Căci Jidani fără de lege ca și hoții au sărit
„Și pe cruce cu tâlharii pe Hristos l'au răstignit.
„I-au bătut prin palme cuie, cu oțet l'au adăpat
De a murit împuns de suliți și cu spini încununat...

Auzind așa mocanul stă pe gând nedumerit
Și 'ndreptînd pe ochi căciula curmă vorba în sfîrșit :
— A murit din nou acuma?! Mai an țearăși a murit
„Și-a 'nvieat atunci. Acuma pentru ce nu s'a păzit?!

T. D. Speranță.

**Legile istorice cari esplică limba romînă de
VASILE IONESCU profesor de limba Romînă la
școala „Vasile Lupu“ Iași 1884.**

(sfîrșit).

La fața 8 vedem mai multe exemple de prefaceri care de care mai bătătoare la ochi

Vedem că *Gheorghe* s'ar fi prefăcut în *Deorde*; noi știm că asem-neia lucru se întîmplă la Jidani, cari în adevăr zic *badi Dordi*, dar nu în românește.

Aflăm cu mulțămire că *răcnet* nu-î slav cum au îndrăznit a susținea unii, ci vine din *răgnet* ... numai păcat nu aflăm de ce *cu* se va fi prefăcut în *gn* și de ce nu se vede asemenea lege.

Adiectivul *sprintin* (în loc de *sprinten* literar) îl scoate Dl. I. de la o formă năstrușnică *exprindinu*, diud cu piciorul în legile fonetice și uitînd a ne spune în ce limbă va fi fiind *exprindină*.

Cuvîntul *trîndav* îl trage de păr și prin cazne neauzite vrea să-l scoată din un *trîntav*.—Asemenea vrea numai de cît să aducă *a belî* de la *a pelî*, uitînd țeară-și legile fonetice. Cuvîntul *viitorîu* îl scoate din *fiutorîu*, de ce nu din *venitorîu*, cum crede orî cine. *F. itoriu* de ce nu de la *a fi* și *venitorîu* de la a veni. Dar pentru Dl. Ionescu trebuie alt-feliu.

La pag. 9 ne spune o regulă din care ar urmă că *răgnet* a trecut întaiu în *răcnet* și apoi a dat *răcnet*; *mola-molra*, *moră*; *pulverem*, *pulobere*, *pulbere*; etc. Să vede că acestea-s descoperirile de carile vorbește Dl. I. în prefața.

Cuvîntul *civîtatem* îl crede Dl. Ionescu cu cei doi i scurți, *civîtatem* și îl face popular *cevetatem*; deși în *Quicherat* de căută află că *i* din silaba *ci* țeră lung, *civîtatem*, nu *civîtă!em*. Aice nu mai ăeste lipsă de metodă, ci prospăeală curată!

Dl. Ionescu n'a înțeles ce însămnă analogie de aceea a și

definit reu la pag. 9 zicînd: „Numimă analogie asemănarea unor sunete (orî forme) vechi cu niște sunete noue, produse de nisce legi; din care asemănare rezultă schimbări și pentru sunetele de-ntăiu, nuca că nu sunt în condițiile acestor legi.“ Ca să arătăm că se înșală Dl. Ionescu să luăm exemple.

D-sa citează la No. 1 pag 9 formele *parți, carți, falci*, etc. cari au fost înlocuite prin *părți, cărți, fălci*. Din ce pricină? La singurit se zicea *parte, carte*,... cu *a* accentuat, la altele ieră de asemenea *u* acc. *sapă, iuțală, vinețală*, etc.; înse la înmulțit *ă, sări, iuțali, vinețali*,... etc. Avem deci un sunet vechiu, *a* din *parte*, care samănă cu *u* (sunet nou) din *iuțală, sară*, etc. produs acesta după o lege; Dl. Ionescu ne spune că din această asemănare rezultă schimbări și pentru sunetul di'ntăiu—de i *a* din *parți, carți* trece în *ă*.

Așă a înțeles Dl. Ionescu; așă urmează din legea D-sale. Cum că așă iese vedem de pe exemplele de la No. 9, acolò ne spune că prin analogie cu *șapte* etc s'a zis și *bunătaate, faucem*, etc...

După legea D-lui Ionescu ar trebui să admit m chiar prefacerea sunetului, pe cînd în adevăr schimbările din pricina analogiei nici nu merită acest nome, de vreme ce sînt înlocuiri de forme vechi prin forme pricinute de asemănarea altor forme legate cu acestea. Așă, fiind că ierău multe substantive femești sfîrșite în *ă*, cu *a* accentuat la singurit și la înmulțit *ă* accentuat în locul lui *a*, precum: *sară, sări; țară, țări; iuțală, iuțali*;... de aceea s'au format plurale cu *ă* și pentru altele cari deși aveau *a* accentuat la singurit, aveau înse la înmulțit *a* și nu *ă*. Așă se zicea: *barbă, barbî; casă, cași; sapă, sapi*; etc. Pluralele cu *a* au început a fi privite ca neregulate și deprinderea cu cele de mai sus a făcut să pară mai bune formele: *bărbî, săpi, căși*, etc.; Ier formele corecte *barbî, sapi*, etc. s'au pierdut în luptă cu celelalte. Întinderea acestui fenomen și la cele în *e*, ca *parte* s'a făcut mai pe urmă. Prin urmare, Dl. I. poate vedea că a greșit definind cum am arătat fenomenele de analogie. Mai reu încă! Dl. Ionescu, luînd de aiurea fenomenele de analogie ce citează, nu le-a înțeles și de aceea definiția și cu exemplele se lovesc cap în cap.

La pag. 11 se încearcă Dl. autoriu a lovi în faptele scoase din formele *Zumbutel* și *Kimpalongu*! De unde își închipue înse că *Zumbutel* trebuie să corespundă unei forme *Simbeteli*? Forma genitivului trebuia să fie *Simbâte-li* și prin urmare avem pe *ă* după labiale arătat prin *u*, destul pentru un străin! Apoi în *Kimpalongu* pentru ce vrea numai de cît să corespundă *a* cu *o* dece să nu fie *Kimp'alongu*?

Ce-va mai jos ier vedem cît de bine pricepe D. Ionescu ce înșamnă legi fonetice și cum se fac schimbările. D-sa ne zice:

„Ceea ce-î de netăgăduit este că, cuvintele cele mai noue nu s'au supus legilor celor mai vechie. Și ceea ce-î sigură este că, unele legi lucrăză și astă-đi (macar inversă); căci o limbă, care se vorbește, nu-î ca o limbă moartă, căreia s-î fi secătă cursul..“

Noi știm că la fie ce moment al vieței unei limbi se întâmplă prefaceri fonetice, fenomene de analogie, etc... Limba suferă neconținut prefaceri în gura celor ce o vorbesc. Unele prefaceri numai se urzesc de abia și cad învinse de formele vechi păstrate la alți indivizi, altele cîștigă teren și pășesc pe nesimțite înainte până ce sunetul, în cite-va sute de ani, prin faze nesimțite a ajuns cu totul deosebit: din *n*, *r*; din *pi*, *chi*; din *a*, *ă* ori *i*; etc. Toate aceste schimbări au cauza lor în prefacerile ce sufar organele vorbirei, fie în formă, fie în funcționare, etc. Cele mai delicate prefaceri pot aduce schimbări mari. Firește că după ce trec generații după generații, după ce a dispărut acea neînsemnată prefacere care făcea ca *ân* de pildă să nu poată fi rostit fără nazalizare și cam apropiet de *ou* nazal, cuvintele străine primite din nou, deși vor avea *ân* nu vor mai fi rostite ca cele vechi, ci cu *an*,... Fiind așa, înțelegem de ce, afară de analogii, cuvintele intrate în o limbă se supun la prefacerile ce se întâmplă după intrarea lor. Dar ce vrea să zică o lege care lucrează invers, numai Dl. Ionescu poate va fi știind: O lege inversă în totul de cit una veche, dacă s'ar întâmplă, ar fi altă lege și nemică alta. Noi înse nu cunoaștem în românește nici o lege de acest fel și am fi recunoscători celui ce ne-ar face-o cunoscută, bine voind înse acel îndatoritoriu a dovedi că legea ceea există în realitate.

D. Ionescu înse tot pătimește de acea boală care îl făcea odinioară să întrebe de ce nu s'a făcut *ține* din *tine*...

La pag. 11 vedem că *măcălie* s'a prefăcut în *gămălie*; *cavalam* în *covată*; *calveam* în *chelbe*; *mihi est scandalum* (?) în *imi iese* (de) *scandela*. Aice *scandela* din *scandalem* trece peste culmea frumusețelor.

La pag. 10 explică *biine* prin analogie cu *creștin*, pe cînd *biine* se explică din *biene*, *biine* foarte regulat.

La pag. 12, No. 26 aflăm că *omor* iese de la *ob* și *mor*, nu cum spuneau unii că acest cuvînt ar fi slav! Bravo! D-le Ionescu. Tot despre acest cuvînt mai vorbește D-sa în nota de la pag. 15.

„D. *Nădejde* greșesc înse în Gram. D-sale cînd spune că *v. a omori*, *a uri*..., ară pută fi numărate mai degrabă la conj. I-a“ (p. 156), căci prin asta-și contradice legea lui *i* (de la p. 26); și încă mai propune pentru aceste verbe, „să li se facă o conjugare a V-a“ (p. 157)!... Aicia o greșesc rău, cum greșesc (p. 115) și cu „disvoltarea (răsărirea) unui *i*“ înaintea lui *li* (*eli*) și *i* (*ei*)... Dacă Dl. Năd., va fi așa de puțin scrupulos și în alte

științe, ca în „metodul științific“ al limbei, atunci cam slabă nădejde... macar că se laudă și ocărăsece...”

D. Ionescu ca și în alte locuri se prea îndirjește și aici. Întăiu că legea lui *i* de la pag. 26 nu se află în elementele latine de cât după *r* începătorii: *ridū, ripă, ris*, etc...; la *i* final, accentuat, precedat de *r* nu se întâmplă: *muri, sări, pieri*, etc. Exemplele ca a *omori, piri, uri, borî, viri, tiri, hotări*, etc. sînt străine și prin urmare nu-î nemică ciudat dacă această grupă de vale în *ri, rîre* nu se dă nici după una din conjugările noastre. La conjunctiv verbul a *muri* face *să moară*, iar a *omori*, *să omoare*. Apoi știut iese că numai la conj. I-a, se află pers. a III sing. și înm. în *e* și în această privință la toți Rominii din părțile noastre verbele în *ri, rîre* se duc după conj. întăea. Pe urmă netrecutul *omoram* încă se potrivește, iese făcut, pe conj. I-a. În alte privinți verbul samănă pe a IV, ca în privința amplificărei, a trecutului simplu... Din cele spuse urmează că nu-î așa de ciudată propunerea mea, că *ar fi fost mai bine dacă se făcea pentru aceste verbe conj. a V-a*; deși ajunge să le arătăm neregularitățile într'o notă.

În privința lui *i* din *ilū, iū*... am conștiința foarte liniștită, pentru că nici nu-s ieu descoperitoriul explicației, nici explicația nu-î greșită... Dl. Ionescu ar fi foarte bun dacă mi-ar spune după ce lege s'a prefăcut în *elū e* începătorii în *e*, și de ce se dăm o explicare pentru *il* și alta pentru *is iși ișz*, etc...? Dacă D sa crede, fără nici un temei văzut, că articolul ieră sub forma *elū, ăa, ele, ële, ili, loi*, etc, la vremea cînd s'a lipit de nume, urmează oare din această inchipuire nedovedită a D-sale că noi iștialaltî nu avem dreptate? Dar dacă Dl. Ionescu va luă sama că articolul și cînd se pune înaintea substantivelor, la numele proprii, are tot forma trunchiată, fără *e*, precum: *lui Vasile, lui Toader* și nu *elui Vasile, elui Toader*,... va vedea zdruncinîndu i-se convingerea că am greșit reu explicînd *il, iū* din *lu, li*, cu desvoltarea unui *i* înainte. Apoi dacă va luă în samă că forma *ei* care se află în cuvintele *eî Sara* (p. Sarei), precum și forma *liei* ori *li: a li Dince*, nu sînt de explicat din o formă *elle+i*, în care *e* cel după *ll* nu ar fi fost accentuat, va vedea și mai bine că s'a prea grăbit Pe urmă chiar la pronume avem formele *lui, li*, etc. iear fără *e* la început: *lui iū spun, i-s frate*, etc ...

Ieată de ce nu-î bine să te grăbești D-le Ionescu și de ce spiritul, ce ai făcut cu numele mîeu, l'ai cheltuit în zădar! Cît despre scrupulozitatea mea în celelalte științi nu mă așteptam să mi-o drămăluască tocmai spiritistul care a dat la iveală, spre hazul lumei, „direcția progresului.”

Model de scrupulozitate iese Dl. Ionescu cînd ne spune la pag. 13 că *băbirca* iese din *babă hîrcă*, și că tot *hîrcă* se cu-

prinde în cuvintele *mocircă*, *ci-tîrcă* (adecă după Dl. I. *ciot-hîrcă*), *nodircă* (pe care îl trece cu *pozvolenie specială* la *modilcă*)!!! Asemenea matrapazlicuri fac de rîs știința și o pun tot acolo unde o puneau acei ce scoteau *a izbuti* din *ies bute*, *veillard* din *vieillard* (*slănină veche*—în loc de *moșneag*), etc.

Stravër din *stabilem*; *mutavërü* (!!!); *uscățiv*; *albiu* din *albineum*; etc. etc.... povestesc de știința D-lui Ionescu.—Ce va mai fi din „Gramatica elementară“ vom vedea; bine că Societatea pentru învățatura poporului român a găsit bani de dat!! Mai rămîne să fie și aprobată de sus.

I. *Nădejde.*

FELIURIMÎ.

Populația Imperiului german. După anuarul statistic publicat de D-rul Becker, directorul statisticeii imperiului suprafața Germaniei este de 540522 km. pătrate. Populația în 1880 ieră de 45234061, iear în 1882 de 45222113. Numărul bărbaților ce pot fi chemați sub steaguri (de la 17 la 42 de ani) ieste de 8144371. Numărul locuitorilor cu drepturi de alegători [de la 25 de ani în sus] ieste de 10165213. După religie se împarte populația astfel: 28331152 de protestanți, 16232651 de catolici; 78031 de feliurite alte secte creștine, 61612 israeliți și 30615 aveau alte culturi ori nu au declarat vre unul.

După îndeletniciri se clasază populația Germaniei cum urmează [recensimentul s'a făcut în 1882]: 19225455 trăeau din lucrarea pămîntului, din păduri din creșterea vitelor și pascărie; 16058080 trăeau din industrie [socoțind aice pe cei ce lucrau la minere și pe întreprinzătorii de construcții]; 4531080 din negoț și transport; 414675 ierau slugi prin case ori lucrători cu ziua; 451833 ierau sub steaguri; 673542 ierau funcționari ai statului, ai comunelor, ai beserecilor, 1908309 aveau mijloace de a trăi neatârnați, și 337913 ierau ucenici ori trăeau în închisori, ospiții, etc.

Au emigrat prin porturile germane: 149769 în 1877,

247332, 231943 în anii următori și 194490 în 1882. Dacă adaugim pe lângă numărul din urmă 9590 cari au emigrat prin Franția în America, pe la Havre, avem peste 200,000 pentru 1882.

Agricultură. După cercetările făcute în 1878 erau 26133516 hectare pământuri de arat, grădini și vii; 10510411 hectare imașe și pășuni; 13838000 păduri; 3394109 hectare, case, ogrăzi, grădini, drumuri, cursuri de apă, pământuri nelucrate.

În 1882 s'au produs: 6390407 tone de secară, 2553 447 de grâu, 1632411 de orz, 2765547 de cartofe, 3744201 de ovăs, 5916472 nutreț pentru vite.

Vite erau la 10 ianuarie 1883: 3522316 cai, din cari 2962921 de trei ani și peste trei; 15785322 vite albe, dintre cari 10717136 de doi ani și peste atîta; 19185362 de oi [în 1872 fuseseră 24999406]; 9205791 de porci [fuseseră 7124088 în 1873]; capre, 2639994.

Industrie. S'au scos în 1872 52118600 de tone de cărbuni de pământ în valoare de 267859000 de mărci [1 fr. 25 marca]; 13259600 de tone de antracit. Sare s'a scos 322400 de tone în valoare de 2108000 de mărci. Dintre minerale metalice s'a scos: 8263200 de tone de fier, în valoare de 39182000 de mărci; 694700 de tone de zinc, în valoare de 11912000 de mărci; 177700 tone de plumb, în valoare de 20621000 de mărci; 566500 de tone de aramă, în valoare de 14721000 de mărci; 23 de tone de aur și de argint, în valoare de 4331000 de mărci. Apoi 182200 tone de pirită de pucioasă, în valoare de 1849000 de mărci; în sfîrșit, 63500 de tone de alte minerale în valoare de 2487000 de mărci. Producția totală a fost deci de 76872800 de tone, în valoare de 412,899000 de mărci.

Comerțul exterior. În 1883 s'a importat pentru 3263700000 de mărci și s'a exportat pentru 3272200000.

Drumuri de fier se aflau în 1882 în lungime de 34382 de kilometri [22599 ale statului și 11783 ale unor companii]. Rețeaua completă costase la 1 ianuarie

1882, 9667348045 de mărci, adică 262867 de mărci pe kilometru. Veniturile totale pe anul 1881—82 s'au urcat la 923174408 mărci; cheltueile în totul la 516203230.

Marina comercială. La 1 ianuarie 1883 cuprindea: 3855 de corăbii măsurînd 915446 de tone și 515 vapoare măsurînd 311204 tone. Pe corăbii se aflau 28094 de oameni și pe vapoare 10037.

Puterea armată. După budgetul de pe 1883—1884, se aflau sub steaguri 449326 de oameni și 81598 de cai. În marina de război erau 12003 oameni, vase de război 84 cu 508 tunuri. Pe lângă acestea mai erau 11 vase pentru școală cu 84 de tunuri și cu 1293 de oameni.

Budgetul imperiului [nu al celor 26 de state]. Cheltueile pe 1883—84 se urcă la 592437186 de mărci, veniturile la 577693422 de mărci, deci un deficit de 14743764 de mărci.

(Revue scientifique No. 6, 9 August 1884).

BCU Cluj / Central University Library Cluj T. U.

SUMARIUL

Anului al III-lea al „Contemporanului“.

- Audax :** Metodă științifică (34): Călărețul fără cap (151); Plagiate în „Telegraful“ (184); Noua Revistă (438, 471); Dl. Ananescu plagiatorii sau după stilul „Telegrafului“ alpaigrotizătorii (549, 674); Notă (597).
- B. :** Un plagiat artistic (794)
- Șt. Besărebeanu :** Legea lui Lynch (569); Fugariul de la Seminariu (615); Despărțirea (650); Bietul Lup (699); Fost'a iel de vină? (771); Ioan Buzdugan (921); Trecerea (819).
- A. C. Cuza :** Monologul unui vagabond (251).
- L. C. Cozmovici :** D-lui Ioan Nădejde redactorul „Contemporanului“ (335).
- Coireh :** Obiceiurile Evreilor la naștere (462); Responsul lui Coireh (505); Să fie toți Evreii rabini? (834).

- Classicus:** Ignoranță clasică (513).
Frangulea: Întimpinare (766).
S. G: Cercetările lui Schliemann la Troiea și Mikene (67, 148, 164); Poeme în proză de Ivan Turghenev (321, 390, 420, 528, 696); În amintirea unor prieteni morți (713); Despre origina zăharului din lapte (733); Inteligența momitelor (745).
/ Fecioara de la Orleans trad de Dl. I. Negruzi. Critică (546).
- Ignotus:**
- F. L.** Domnule Redactor. (509).
M. Pentru Dl. Dr. Frangulea (435).
Martin: Destăinuire (509).
Const. Mille: Cîntecul cămeșei (77); Facerea Zoiței (738), Feciorul popei (859).
Vînătoarea (282).
- D. Morțun:**) Lili, traducere din E. Zola (1); Răspuns (ultim) al D-lui Pompilian la adresa noastră (6); Intemeierea principatului Munteniei (17, 52). Dirrecția urmată de „Contemporanul” (23, 41, 115);
Ioan Nădejde: Amintiri trad. din E. Zola (45); Studiu științific al limbei române (54); Dl. Macedonschi (73); Cătră cetitorii! (80); Socoteala cu Dl. Lucescu (102); Din ce veac să fie graiul din manuscrisul de la Voroneț? (132, 178, 230, 474, 514, 526); Pentru ce ieste cu atîta mai frig cu cît ne suim mai sus? (154); De ziua lui tata Gervais (167); Despre Strigoii, Strîge sau Strigoaice (194, 264, 317, 345, 494, 545, 611); Despre chipul cum se poartă cu copiii și cu tinerii popoarele selbatece (208, 246, 385); Despre Electricitate (235, 274, 308, 395); Pentru Dl. Lucescu (240); Respirarea plantelor (Răspuns d-lui Cozmovici) (302); Note la răvașul D-lui Cozmovici (337); Geologia D-lui Cozmovici (339, 428, 500); Ieste oare spirit ca ce-vă deosebit de materie? (352, 371, 410, 585, 624, 708); Moartea lui Olivier Bécaille, trad. din E. Zola (361, 441, 481); O înscripție românească în munții apuseni ai Transilvaniei din veacul al șesele?! (537, 685); Desființarea facultăței de medicină din Iași. (596); Gramatica mea, întimpinare (664); Despre dialectul Moldovenesc 734, 761, 866; Descoperirile lui Pasteur despre turbare (754);

Notițe despre regiunea dintre Ploiești și Cîmpina în Valahia de Dr. E. Tietze (785, 801); De cînd s'au arătat pe pămînt mamiferele și mai ales cele placentare (829); Cele cinci epidemii de holeră la Paris după M. Bouchardat (848 906); Legile istorice cari explică limba romînă de V. Ionescu... (critică) (894 și No. 24); Despre planeta sau planetele intramercuriale trad. (903); Cîte-va fenomene nervoase ciudate (No. 24); Despre viața capetelor tăete (No 24).

G. N.:

Critică (62); Cîte-vă considerații asupra faptelor omenestii (176, 242).

Sofiea Nădejde:

Despre Poliginie (10); Despre Pierzanie (50); Monogamia (98); Poliția de moravuri (111); Despre Antropofagie (138); Danțul (194; 214); Găteala (270, 294, 325, 378); Sicane bărbătești (312); Despre lucrurile îmbătătoare, afitătoare și timpitoare (422, 450); Hrana (484, 531, 561, 601); Despre Viața Viitoare (641, 687); Despre femei (666); Despre viața viitoare la Romîni (791); Ideea de ceaaltă lume (807, 841); Trebuie să lucreze femeile pentru drepturile politice? (816); Despre zburătorii (828).

România Liberă:

Apocriifele în literatura romînă (Schierina d-lui Dr. Gaster la Ateneu) (542).

Un Student:

Di. Dr. Severeanu orî Civiale? (268).

S.

Schimbarea (797).

T. D. Speranță:

Lupul și oieriul (27); La moartea prea cuvioșiei sale (81, 127); Negustorie (94); Căi Țiganului (16); Jidanul pălit (163); Nicolai Potochină și cinstea de la Șleah (202); Grecul și Capra (206); Bărbatul isteț (260); Femeea isteată (292); Hamalul în gazdă (344); Capra-riul și Jidanul (370); Logofătul Gheorghe (401); Tacî și zi că-î irmilie (427); Unde iese turmă pagubi să nu fie? (466); Țiganul la împărțășit (508); Serbătoare țigănească (554); Rusul la drum (578); Țiganul cloșcă (627); Grecul cu Ciga (677); Ion la Teatru (706); Oamenii nalți (730); Tot pe a lui a fost (784); Țiganul gospodariu (836); Sîrbul cu plătica (847); Fac ce-a făcut tata (887); Uritul (903).

T. U :

+ Arama în profiua holerei (71); Feliurimi (78, 119, 157, 200, 279, 399, 479, 917); Holera (106, 144); Formarea unui craniu din nou (315); Cum se face curgerea ghețarilor? (255); Lampa electrică de buzunariu (555); Cite-vă formațiuni terțiare în Moldova de Dr. V. Gr. Cobitcescu (579, 605); Condițiunile vieței în adâncurile oceanului (634); Vechea mare năuntrică africană (681); Despre varga și inelul magic precum și despre mesele mișcătoare (715); Pricina luminei roșietece din iarna trecută (721); Despre hultuirea tuberculozei (755); Ziarul „Figaro“ despre descoperirea lui Pasteur în privința turbării (795); Geologia județului Argeș după Dr. Sabba Ștefănescu (pg. 881).

Verax :

Modestie și știință la „Apărătorii“ (65); Indrăzneala la un plagiatoriu prins cu mîna'n sac (117); Cum se învață medicina în Japonia (222); Vai de limbă! (393); Caraghiozlic metric (436); Notă (464); Oamenii îndrăzneți (467); Dacia sub Romani (576); Bandusiae ori Blaudusiae? (582); Conferințele de la Universitate (591, 633); Respuns d-lui Xenopol (631);

Digitalis și Verax :

Vedetot :

Un plagiatoriu oploșit la „Telegraful“ (74). Gimnaziul Alexandru cel bun din Iași (224, 759); Turburările de la facultatea de medicină din București (797); Dr. G. Muzicescu plagiatoriu (932).

W. :

A. D. Xenopol :

X. :

Respuns D-lor de la „Apărătorii“
 Intimpinare (614).

Din poeziile lui Eminescu : Scrisoarea întâia (88); Scrisoarea a doua (92); Scrisoarea a treia (121, 161); Scrisoarea a patra (227); Împărat și proletariu (254); Venere și Madonă (300); Ce te legeni, codrule (489); Revedere (490); Doină (491); Criticilor miei (493);

Mormîntul de la Coțești (516, 521).

N. X :

Fantazie și Realitate (Conferința d-lui G. Panu la Ateneu) (510).

Feliurimi (520, 560, 597, 679, 720, 799, 838, No. 24); Scandalul de la Gimnaziul Alexandru cel bun (639); Poezie populară din Crușova (Macedonia) (717).

* * *

